

№ 15 (752)
Красавік 2019 года

Краязнаўчая газета

Выдаецца з красавіка 2003 года

bfk.by

У нумары:

- ☞ **Малая радзіма: grosмайстар з Ляхавіччыны**
Вячаслаў Дыдышка – стар. 4
- ☞ **Кніга «Памяць»: два юбілеі гісторыка-дакументальнай хронікі Бярэзіншчыны –** стар. 5
- ☞ **Па-за кадрам: цяжкая праца, вясёлае юнацтва –** стар. 7

Для Вас:
хто дбае пра захаванне гісторыка-культурнай спадчыны;
хто вывучае гісторыю свайго краю;
каму не абьякавая будучыня Беларусі

Падпісаўшыся сёння на «Краязнаўчую газету»,

Вы даведзецеся, чым жывуць даследчыкі радзімазнаўства ў розных кутках Бацькаўшчыны, далучаецеся да вялікай супольнасці збіральнікаў, захавальнікаў і папулярызатараў багатай матэрыяльнай і духоўнай спадчыны продкаў, спасцігаеце не толькі культуру і гісторыю беларусаў, але і іншых народаў, якія стагоддзямі жывуць поруч.

То давайце разам працаваць на ніве радзімазнаўства! І разам захаваем адзінае краязнаўчае выданне дзяржавы! Падпісацца можна самім і падпісаць сяброў ды калегаў у любым аддзяленні паштовай сувязі.
Будзьма разам!

Фота сэрцам убачанай Беларусі

У рамках праекта «Малая радзіма – аповесць часоў» 26 сакавіка ў Нацыянальнай бібліятэцы Беларусі прайшоў заключны этап фотапраекта «Я сэрцам бачу». Тэлеканал «Беларусь 24» сумесна з НББ прадставіў фотапрацу прафесіяналаў і аматараў з розным бачаннем роднай зямлі, чые здымкі адзначаліся выданнямі «National Geographic» і «The Daily Telegraph», міжнароднай прэміяй «35 Awards».

Цягам першых двух этапаў наведнікі экспазіцыяў маглі пазнаёміцца з творамі ўдзельнікаў фотапраекта і прагаласаваць за ўпадабаныя здым-

кі. Дыпламамі ўзнагароджаны тыя, чые працы спадабаліся большай частцы аўдыторыі. Пераможцам першага этапу стаў фатограф, рэжысёр і аператар, лаўрэат спецыяльнай прэміі Прэзідэнта Рэспублікі Беларусь у галіне кіно і тэлебачання Ігар Бышнёў за зімовы здымак рудой гаспадыні беларускіх лясоў – «Ліса». Пераможцам другога этапу стаў фатограф у тэхніцы таймлапс і відэа-аператар Дзмітрый Важнік за здымак начнога Мінска з вышыні птушынага палёту – «Цэнтр».

Віншуючы пераможцаў, першы намеснік дырэктара НББ Алена Даўгаполава адзначыла, што Год малой радзімы стаў падставай для супрацоўніцтва розных арганізацый і

падарыў нямала цікавых праектаў. Віталі ўдзельнікаў фотапраекта галоўны дырэктар тэлеканала «Беларусь 24» Аляксандр Мартыненка, загадчыца аддзела маркетынгу і прамацавання тэлеканала «Беларусь 24» Арына Барысэнак.

На выстаўцы, што працягнецца да 30 красавіка, прадстаўлены здымкі 14-і фотамастакоў – удзельнікаў мінулых этапаў: І. Бышнёва, Лыбі Гелея, Станіслава Багдзевіча, Сяргея Плыт-кевіча, Кацярыны Міцінай, Юліі Войніч, Д. Важніка, Максіма Вейзэ ды іншых.

*Паводле паведамлення аддзела сувязі ў грамадскасцю Нацыянальнай бібліятэкі Беларусі
Фота з сайта nlb.by*

Аляксандр Мартыненка

Патаемныя вобразы нашага краю

Што такое Беларусь? Што мы пра яе можам даведацца з старажытных сімвалаў? Пра што нам могуць распавесці яе колеры і выявы, словы і малюнкi? Як шмат мы можам даведацца, гартаючы гістарычныя крыніцы? На гэтую ды іншую тэму разважалі 14 красавіка ў Нацыянальным цэнтры сучасных мастацтваў у Мінску. Там адбылася імпрэза «Чытаць Яўнае. Бачыць Патаемнае», асноўнай тэмай якой з'яўляюцца спосабы працы з нашай візуальнай спадчынай.

Пачалася імпрэза выступленнем Любові Гаўрылюк (куратарка выстаўкі «Колер Беларусі» Міхала Анемпадыстава) пра канцэпцыю

выстаўкі і кнігі «Колер Беларусі», аб спосабах працы з старажытных вобразаў нашага краю. Дэманстрацыя-размова «Карты рэальныя і копіі: рэканструкцыя ці пераінтэрпрэтацыя» мела на мэце высветліць, што лепш і адрознівае рэальныя гістарычныя мапы ад іх лічбавых і ўзноўленых копіяў, дзеля чаго вырабляюцца копіі і як ажыццяўляецца праца з імі. У межах дэманстрацыі праводзілася параўнанне арыгіналаў гістарычных мапаў і іх лічбавых копіяў, а таксама картаў-рэканструкцыяў, што імкнуча максімальна імітаваць выявы і фактуру мапаў-арыгіналаў. У сустрэчы

рэканструктары гістарычных картаў.

Пад час круглага стала «Што мы бачым на картах? Геаграфічныя карты як гістарычны, культурны і антрапалагічны нарратыў» у цэнтры дыскусіі былі пытанні, звязаныя з нашым спосабам успрымання візуальнай інфармацыі, узорамі счытвання тых ці іншых культурна-гістарычных кодаў, практыкамі фармавання ментальных вобразаў сімвалічных і рэальных аб'ектаў. У дыялогу бралі ўдзел даследчыкі картаў, гісторыкі, культуролагі, філосафы Эдуард Куфцерын (выдавецтва «Эканомпрэс», складальнік экспазіцыі «Беларусь на старажытных географічных мапах»), Ілля Андрэеў (студыя

Эдуард Куфцерын

imago.by, даследчык, рэканструктар), Ірына Дубянецкая (доктар сакральнай тэалогіі, культуролаг і рэлігіязнаўца), Эліна Усоўская (культуролаг, гісторык, загадчыца кафедры культуралогіі факультэта сацыякультурных камунікацыяў Белдзяржуніверсітэта), Алег Дзярновіч (гісторык, старшы супрацоўнік Інстытута філосафіі

НАН Беларусі). Мадэратарам выступіў філосаф Павел Баркоўскі.

Скончылася мерапрыемства музычным выступам Аляксея Чумакова, удзельніка гурта «Стары Ольса», гучалі фольк і этна-музыка.

Паводле паведамлення арганізатараў
Фота з сайта НЦСМ

На тым тыдні...

✓ **5 красавіка** ў Нацыянальным цэнтры сучасных мастацтваў Рэспублікі Беларусь прайшло адкрыццё **выстаўкі «Колер Беларусі»**, прысвечанай 55-годдзю з дня нараджэння Міхала Анемпадыстава. Удзел бралі сааўтар экспазіцыі дызайнер Алена Дашкевіч і куратар выстаўкі арт-крытык і журналіст Любові Гаўрылюк.

Выстаўка прысвечаная фундаментальнай працы дызайнера і паэта М. Анемпадыстава – кнізе «Колер Беларусі». У межах экспазіцыі прадстаўлена візуальная частка даследавання – аб'екты-носьбіты традыцыйных колераў беларускай культуры. «Па-першае, аўтар ведаў, што колер мае базавае, карэннае значэнне для светаразумення народа, – зазначае Л. Гаўрылюк. – Па-другое, бачыў выключна прафесійнае значэнне асваення феномену «колера» для дызайнераў. Трэцяя акалічнасць: кніга пабудаваная так, што да кожнага яе раздзелу можна звяртацца асобна, неаднаразова і з зусім рознымі мэтамі. Краязнаўчымі і філасофскімі, гістарычнымі, мастацтвазнаўчымі і яшчэ многімі іншымі».

✓ **5 красавіка** ў Нацыянальным цэнтры сучасных мастацтваў Рэспублікі Беларусь прайшло адкрыццё **выстаўкі «Пэрасоўная гісторыя: Беларусь на старадаўніх географічных мапах»**. Экспанаты раздрукаваныя з арыгінальных копіяў з захаваннем усіх маштабаў на паперы, што імітуе фактуру старадаўніх арыгіналаў. Праект арганізаваны пры ўдзеле складальніка калекцыі і аўтара атрыбуцыяў мапаў –

дырэктара выдавецтва «Эканомпрэс» Эдуарда Куфцерына. Адбыўся выступ-прэзентацыя і куратарская экскурсія па экспазіцыі. Была прадстаўлена таксама міні-выстаўка выбраных лінарытаў з кнігі Язэпа Драздовіча «Нябесныя бегі».

Выстаўка «Пэрасоўная гісторыя» будзе вандраваць па гарадах і мястэчках Беларусі, нагадваючы пра разнастайнасць візуальнага складніка нашай краіны.

✓ Літаратурны музей Максіма Багдановіча распачынае новы праект – «Вянок дружбы».

7 красавіка адбылася музычна-забаўляльная і спазнаваўчая праграма «Вянок дружбы: Армэнія», што ладзілася сумесна з Мінскім гарадскім армянскім культурна-асветніцкім таварыствам «Айастан». Наведнікаў чакалі майстар-класы па вырабе традыцыйна-

га армянскага хач астха, расповеды пра гісторыю, культуру, мову, літаратуру, танцавальныя і спеўныя выступы ад выкладчыкаў і навучэнцаў Мінскай аднадзённай Армянскай школы. А таксама расповед пра нацыянальныя строй і традыцыйныя рамёствы, гульні ў нарды, танцавальны майстар-клас і флэшмоў. Са скарбніцаў музея ўсяго на адзін дзень быў выстаўлены арыгінальны слупкі пояс: як вядома, да вытворчасці слупкіх пасояў прычыніліся прадстаўнікі армянскага народа.

У мерапрыемстве бралі ўдзел вальна-танцавальны ансамбль «Най-

спынам больш за 13 тыс. кіламетраў, даехаў да Тайланда.

✓ **12 красавіка** ў філіяле Нацыянальнага гістарычнага музея Рэспублікі Беларусь «Музей прыроды і экалогіі» (Мінск) адкрыта **выстаўка «Жывыя пеўчыя птушкі»** (прыватная калекцыя, Маладзечна). Прадстаўлены больш за 40 відаў палявых і лясных птушак. Магчыма, вам упершыню надарыцца пачуць, чым чорны дрозд адрозніваецца ад свайго спеўнага пабраціма. Чачоткі і аўсянкі, чыжы і дубаносы, зелянушкі і палёвыя жаўрукі, многія іншыя чакаюць вас. Паглядзець і паслухаць іх можна да 4 жніўня.

✓ **15 па 29 красавіка** ў мастацкай галерэі «Універсітэт культуры» праходзіць **сумесная выстаўка жывапісцаў «Другіе берагі»**.

Праект сабраў працы ў жанры пейзаж-фантазія сучасных мастакоў-рамантыкаў. Можна лічыць, што яны плённа развіваюць накірунак фантастычнага мастацтва, яскравымі прадстаўнікамі якога з'яўляюцца мастак і пісьменнік Язэп Драздовіч і мастак і кампазітар Мікалоюс Чурленіс.

Фантазіяўны пейзажы – гэта адчыненыя дзверы ва ўяўны свет таленавітых мастакоў. Шматмерныя палотны і шклянныя скульптуры дораць глядачам выдатную мажлівасць кіраваць услед за сваім натуральным жадаемнем зазіраць у Залостэр'е, узаўяўляць «казачныя гарады» з сноў і дзіцячых кніг.

✓ **16 красавіка** ў Дзяржаўным літаратурна-мемарыяльным музеі Якуба Колааса адбылося адкрыццё **выстаўкі «Светам Божым вее ўсюды...»**. Мастачка з Маладзечна Ядвіга Сянько прадставіла калекцыю іконаў уласнага выканання. Гэта прыкладна 30 працаў, спісаў (копіяў) найбольш вядомых праваслаўных і каталіцкіх іконаў, якія падбраслаўлены мітрапаліта Мінскага і Слуцкага, Патрыяршага Экзарха ўсяе Беларусі Філарэта мастачка стваряе з 1997 года. Напісана больш за 1 500 іконаў і карцінаў на хрысціянскую тэматыку. Яе працы можна ўбачыць не толькі ў храмах Маладзечна і раёна, але і ў многіх храмах краіны і за яе межамі, у шэрагу музеяў Беларусі. Мастачка працуе і ў жанры пейзажа і нацюрморта.

На выстаўцы таксама дэманструецца калекцыя распісных велікодных як мастацтвазнаўцы Валянціны Пісарэнкі. Прадстаўленыя пісанкі ў розных спосабах дэкаравання.

«Вянок дружбы: Армэнія»

Творчасць, сяброўства, сям'я

Яшчэ Фрыдрых Ніцшэ казаў, што добры шлюб грунтуецца на таленце і сяброўстве. Менавіта тады, лічыў нямецкі філосаф, сям'я будзе моцнай і духоўна здаровай. На шчасце, такія сям'і ёсць. І адна з іх – сям'я Аляксея і Веранікі Лебедзевых.

Аляксей і Вераніка Лебедзевы

У вёсцы Агарэвічы гэтая сямейная пара асталывалася некалькі гадоў таму. Здаецца, Лебедзевы – звычайная сям'я, але на самой справе яна вельмі творчая і таленавітая. Аляксей і Вераніка не толькі дзеляцца на дваіх выпрабаванні і радасныя хвіліны, але і падтрымліваюць адно аднаго ў творчых памкненнях. Мяркуюць самі – калі з-пад пэндзля Веранікі на свет з'яўляецца карціна, яна абавязкова будзе апраўлена ў рамку, зробленую ўмелымі рукамі мужа мастацка. А калі Аляксей задумвае зрабіць з дрэва нейкую рэч, хай сабе і звычайную кухонную дошку, то эскіз будзе распрацаваны яго таленавітай жонкай. Творчая праца настолькі аб'ядноўвае сужэнцаў, што часам не хапае дня для працы, і яны могуць паўночы дзяліцца планами, радавацца поспеху адно аднаго. Вось такое бывае простае і ціхае шчасце для дваіх. Муж і жонка Лебедзевы стварылі разам столькі вырабаў з дрэва і бісеру, намалывалі столькі карцінаў і вышылі столькі ручнікоў, што іх утульная вясковая хата, пэўна, не змясціла б усяго!

Але ў кожнага з іх была свая спежка, быў першы крок у творчы свет. Аляксей памятае, як яшчэ школьнікам змайстраваў для матулі табурэцік. Колькі ж радасці было ў дзіцячых вачах, калі матуля пахваліла яго за гэта! Сапраўды, не прайшлі дарма ўрокі працы Івана Віктаровіча, настаўніка Вялікакруговіцкай школы, якія хлапчуку вельмі падбаліся. Тут ён набываў першыя навыкі дрэвапрацоўкі, якія яму спатрэбіліся ў будучым. Сёння ён не аднойчы казаў матулі, каб выкінула той табурэцік з хаты – маўляў,

зраблю іншы з добрага дрэва і пакрыю лакам. Але для маці Алёшава першая праца – бяспэчэнная. Як, пэўна, і для Веранічынай матулі – першая карціна «Пунсовыя ветразі», якую дачка намалывала яшчэ школьніцай пад уражаннем ад прачытанай кнігі Аляксандра Грына.

Аляксей і Вераніка вучыліся ў адным класе. Невялічкая ростам дзяўчынка заўсёды падабалася высокаму чарнявату Алёшу, але хлопец неяк баяўся падыходзіць да яе, недаступнай і нешматслоўнай. І толькі пасля яго службы ў арміі, аkurat на Купалле, адбылося іх першае спатканне. На свядце было шмат людзей, гучала музыка, але Аляксею і Вераніку іх радасць і ўпэка. З яе з'яўленнем сям'я нібы пусціла карані на гэтай зямлі і стала больш моцнай.

З цягам часу Аляксей аформіў рамесніцкую дзейнасць і цяпер шмат прыгожых рэчаў вырабляе на замову. Месяцы два на год праводзіць мужчына ў лесе, займаючыся нарыхтоўкай драўніны. Працуе пакуль у прыстасаваным пад майстэрню памяшканні. Умелы Аляксей можа выканаць любую замову, зроблены ім дзверы, палічкі, спальныя гарнітуры ўпрыгожаць любы дом. Плануе ён пабудаваць

сাপраўдную вялікую майстэрню – там не толькі будзе працаваць ён сам, але размесціць свае карціны Вераніка.

Пра сваю палавінку Аляксей гаворыць з любоўю і павагай, лічыць: яму вельмі пашанцавала ў жыцці, што побач знаходзіцца такі чалавек – і жонка, і сябар, і дарэдка, і добрая гаспадыня. Ведае мужчына, што самае галоўнае і каштоўнае ў жыцці – гэта сям'я, якую яны стварылі разам з Веранікаю. Гэта яна, мастак у душы і ў жыцці, параіць і падкажа, першая апэніць працу мужа. Магчыма, дзесяці не толькі пахваліць, але і зробіць слухныя заўвагі. Гэты творчы тандэм стварэе сапраўдныя шэдэўры, што ўпрыгожваюць розныя выстаўкі ў Доме рамёстваў, краязнаўчым музеі, бібліятэках раёна і за яго межамі. Пра гэта сведчаць дыпламы і ўзнагароды, якія заслужана атрымліваюць майстры.

Вядомае выказванне «Найдзі сабе работу па душы, і ты не будзеш працаваць ніводнага дня» – цалкам пра сям'ю Лебедзевых. А самае галоўнае, што яны – дружная і моцная сям'я, што ў іх ціхім сямейным жыцці ёсць месца для творчасці.

Танцына МАЛАЎКА, в. Агарэвічы, Танцавіцкі раён

Мастацтва з латышскіх далоняў

У Віцебскім абласным краязнаўчым музеі экспануецца калекцыя 16-й трыенале медальнага мастацтва Латвіі. Арганізацыя выстаўкі падтрыманая Консульствам Латвійскай Рэспублікі ў Віцебску, пры садзеянні каардынатара выстаўкі кандыдата мастацтвазнаўства, дацэнта Віцебскага дзяржаўнага ўніверсітэта імя П.М. Машэрава Міхаіла Цыбульскага. Яна стала спеасаблівым працягам персанальнай выстаўкі прэзідэнта клуба медальернага мастацтва Латвіі Яніса Струпуліса, што летас у лістападзе праходзіла ў віцебскім Музеі гісторыі прыватнага калекцыянавання. Нагадаем, што ў Беларусі мастака ведаюць як аўтара дзясяткаў медальёў з выявамі нашых суайчыннікаў – Янкі Купалы, Якуба Коласа, К. Каліноўскага ды інш. дзеячаў навукі і мастацтва, стваральніка серыі медальёў «Беларускія гуманісты XVI – XVII стагоддзяў» (з выявамі Сімяона Полацкага, С. Буднага, В. Цяпінскага, Ф. Скарыны, М. Смятрыцкага ды інш.). Некалькі твораў летас мастак падараваў Віцебскаму абласному краязнаўчому музею. Цяпер працуе над вобразамі Максіма Багдановіча і Уладзіміра Караткевіча. Паэт Сяргей Панізнюк у адным з вершаў, прысвечаным латышскаму сябру, напісаў:

*Плынь крывічоў знайшоў,
Вярнуў Купалу ў Рыгу.
Скарынаўскую крыгу
Зняў з полацкіх глыбоў.
– Lajmīgu cielu, Janis!
– Visu labi! (Шчаслівай дарогі, Яніс! Усяго найлепшага!)*

У ратушы выстаўленыя 76 працаў 24-х аўтараў. Гарадская газета «Віцьбічы / Витьбичи» прыводзіць словы Я. Струпуліса:

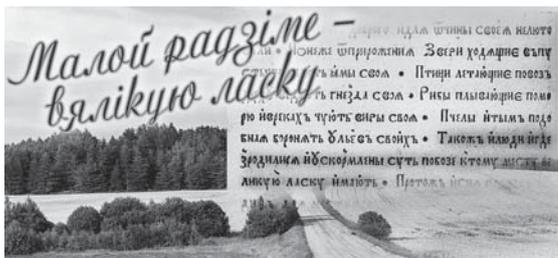
– Гэта дасведчаныя майстры і студэнты Латвійскай акадэміі мастацтваў з найлепшымі курсавымі працамі. А палова ўдзельнікаў – члены FIDEM (Міжнароднай федэрацыі медальернага мастацтва), якая аб'ядноўвае банкіраў, скульптараў, музейшчыкаў, мецэнатаў з 44-х краінаў.

На выстаўцы можна пабачыць працы адной з пачынальніцаў медальерных трыенале ў Латвіі Валянціны Зэйлэ, а таксама творы Мары Міцкевіч, Зігурдса Галунса, Бруна Страутыныша, Святланы Савельевай. Дэманструюцца медалі з бронзы, шкла, бетона, фарфору ды іншым матэрыялаў.

Ініцыятар выстаўкі называе медалі мастацтвам на далоні – паводле памераў, успрыяцца выявы, асаблівасці скульптуры, барельефа, дзе спалучаюцца элементы дызайну, каліграфіі, якасці гістарычнага дакумента. І ў гэтым мастацтве знайшлося месца выдатным сынам нашай зямлі.

Паводле газеты «Віцьбічы / Витьбичи» падрыхтаваў Лявон ПАЛЬСЬКІ
Фота Наталлі КРУПІЦЫ

Ад імя заснавальнікаў конкурсу «Славутыя імёны малой радзімы» – газеты «Звязда» і «Краязнаўчай газеты» – паведамляем, што тэрмін падачы матэрыялаў на конкурс падоўжаны да 30 чэрвеня 2019 года. З мэтай далучэння да яго новых удзельнікаў ніжэй нагадваем умовы рэспубліканскага конкурсу.

Палажэнне аб рэспубліканскім конкурсе «Славутыя імёны маёй малой радзімы»

1. Агульныя палажэнні.

1.1. Рэспубліканскі конкурс «Славутыя імёны маёй малой радзімы» праводзіцца ў межах Года малой радзімы і скіраваны на актывізацыю дзейнасці грамадскіх і дзяржаўных арганізацый, грамадскіх ініцыятыў, грамадзян па пошуку і зборы гістарычных і сучасных звестак аб вядомых выхадцах з канкрэтных населеных пунктаў і рэгіёнаў у мэтах ушанавання памяці і папулярызацыі іх дзейнасці.

1.2. Арганізатарамі конкурсу з'яўляюцца ГА «Беларускі фонд культуры», рэдакцыя газеты «Звязда» і «Краязнаўчай газеты».

1.3. Прыкладны змест конкурсных заявак і праектаў:

- збор матэрыялаў і напісанне радаводаў славутых дзеячаў і знакамітых выхадцаў канкрэтных рэгіёнаў;
- стварэнне кніг, падрыхтоўка хроніка-дакументальных фільмаў, радыё- і тэлеперадач;
- складанне памятных календароў, падрыхтоўка ілюстраваных альбомаў, прысвечаных вядомым землякам, збор фотаздымкаў пра іх;

- устаноўка памятных дошак і памятных знакаў, каплічак, прысвечаных вядомым людзям – выхадцам з гэтых мясцін;

- запісы ўспамінаў старэйшых жыхароў пэўных населеных пунктаў;
- стварэнне музейных экспазіцый, мемарыяльных залаў (пакоюў) у мясцовых бібліятэках, музеях і школах.

2. Умовы ўдзелу і парадак правядзення конкурсу.

2.1. У рэспубліканскім конкурсе «Славутыя імёны маёй малой радзімы» могуць прымаць удзел юрыдычныя, фізічныя асобы і групы грамадзян.

2.2. На конкурс могуць быць прадстаўлены як рэалізаваныя (не раней 2017 года), так і тыя праекты, што знаходзяцца ў стане рэалізацыі.

2.3. Ход конкурсу будзе шырока асвятляцца на старонках газет «Звязда» і «Краязнаўчай газеты», у рэгіянальных і мясцовых СМІ.

2.4. Падача матэрыялаў на конкурс (апісанне, фота- і відэаматэрыялы, публікацыі ў СМІ) ажыццяўляецца да 31 снежня 2018 года (паводле рашэння арганізатараў тэрмін падоўжаны да 30 чэрвеня 2019 года. – «КГ») у Беларускі фонд культуры (220029, г. Мінск, Траецкая набярэжная, 6).

3. Падаўжэнне вынікаў конкурсу.

3.1. Ацэньваць конкурсныя праекты будзе конкурсная камісія ў складзе прадстаўнікоў арганізацый-заснавальнікаў і партнёраў конкурсу.

3.2. лепшыя конкурсныя праекты будуць адзначаны спецыяльнымі дыпламамі і каштоўнымі падарункамі.

3.3. Па выніках рэспубліканскага конкурсу найбольш цікавыя праекты будуць прэзентавацца ў Мінску, уключаны ў інфармацыйны банк для шырокага інфармавання грамадскасці і зацікаўленых арганізацый, мясцовых органаў улады.

Гросмайстар з Ляхавіччыны

28 сакавіка работнікі Ляхавіцкай раённай цэнтральнай бібліятэкі запрасілі наведнікаў спартыўнага лагера, што дзейнічаў на вясновых канікулах пры СДЮШАР, жыхароў горада і заўзятых шахматыстаў здзейсніць падарожжа ў слаўную краіну шахматаў: адбылася цікавая рэспект-сустрэча «Шахматны талент: белая ладдзя кліча». Прысутныя пазнаёміліся з асобаю нашага славутага земляка, братам вядомай ляхавіцкай паэткі Веры Дыдышка, гросмайстрам Вячаславам Дыдышкам.

Шахматыст В. Дыдышка дасягнуў першага шумнага поспеху ў таварыскіх матчы беларусаў супраць ГДР у 1965 годзе. У чэмпіянаце СССР да 18-і гадоў здолеў перагуляць Анатоля Карпава, але заняць першае месца ў турніры яму не ўдалося.

Беларусі. Паспяхова выступіў у ветэранскіх чэмпіянатах свету, стаў прызёрам турніру сеньёраў 2010 года.

В. Дыдышка абагуліў свой вопыт у кнізе «Логіка сучасных шахмат» (1989), змест якой накіраваны як на малав вопытных, так і на больш падрыхтаваных шахматыстаў.

матэрыял пра вядомых і знакамітых людзей нашага краю, што дае магчымасць знаёміць жыхароў раёна з гучнымі імёнамі. Багата матэрыялу ў бібліятэчную базу дадзеных прадставіў з асабістага архіва Андрэй Куркач. Краязнаўчыя матэрыялы перыядычна дапаўняюцца, і з імі можна пазнаёміцца ў бібліятэцы ці на нашым сайце. А яшчэ можна наведваць у бібліятэцы цікавыя мерапрыемствы краязнаўчага характару (як і вось гэтая рэспект-сустрэча).

Прадстаўленая на мерапрыемстве выстаўка-агляд тэматычнай літаратуры «Падарожжа ў шахматнае каралеўства» зацікавіла, а літаратура пра шашкі, шахматы і шахматыстаў знайшла сваіх чытачоў. Іван Купрык, якога ў горадзе ведаюць як заўзятага шахматыста, распавёў, як сам вучыўся гуляць, прыгадаў сустрэчу свайго сябра з В. Дыдышкам, а таксама даў майстар-клас гульні ў шахматы.

Сёлета ў сакавіку Вячаславу Іосіфавічу споўнілася 70 гадоў. І адметнаю часткаю мерапрыемства стаў турнір, прысвечаны юбілею гросмайстра. Госці з задавальненнем бавілі час за шахматнай дошкай, а найлепшыя атрымалі граматы.

У шахматаў, як і ў кніг, мноства сяброў ва ўсіх краінах свету. А гэта значыць, што ў нашым складаным і супярэчлівым свеце шахматы, як і кнігі, дапамагаюць людзям сябраваць.

Марына НІКІЦІНА,
загадчыца аддзела абслугоўвання і інфармацыі
Ляхавіцкай раённай цэнтральнай
бібліятэкі імя Янкі Купалы
Фота Алены ШКЛЯНІК

Вячаслаў Іосіфавіч атрымаў званне майстра спорту СССР у 1968 годзе, у 1982-мён ужо міжнародны майстар, а ў 1995 годзе стаў міжнародным гросмайстрам. У 1994 годзе В. Дыдышка атрымаў малы залаты медаль ХХХІ Сусветнай шахматнай алімпіяды за лепшы індывідуальны вынік, у 1995-м стаў пераможцам міжнароднага турніру «Берлінскае лета». Ён рэкардсмен па колькасці перамог у чэмпіянатах Беларусі: у 2006 годзе 11-ы раз стаў чэмпіёнам

Вячаслаў Іосіфавіч з 1992 года працаваў спартсменам-інструктарам нацыянальнай зборнай каманды па шахматах. Заслужаны трэнер Рэспублікі Беларусь (2013), ён выхаваў многіх вядомых шахматыстаў, у тым ліку чэмпіёна свету Настасію Зязюлькіну. Трэнерваў дзяцей у Мінскай дзіцяча-юнацкай спартыўнай школе алімпійскага рэзерву № 11.

У Ляхавіцкай цэнтральнай раённай бібліятэцы імя Янкі Купалы сабраны бага-

Ведаць мінулае – глядзець у будучае

Памяць – пільны вартавы, абуджае сэрцы, выпрамляе беспамяцтва, каб мы не заблукалі ў гушчы падзеяў і вякоў. 130-томнае выданне гісторыка-дакументальнай хронікі Беларусі «Памяць» – важкі духоўны спажытак. На кожны раён адведзены асобны том. Першая кніга ластайкай паляцела ў свет у 1985 г. і прысвечаная Талачынскаму раёну. Праца па стварэнні бярэзінскай раённай кнігі «Памяць» была распачата роўна 30 гадоў таму – 22 сакавіка 1989 г. Выданне пабачыла свет у 2004-м і стала сапраўднай краязнаўчай залацінкай. Будучыня ўсяму рыхтуе сваю порцыю нафталіну – гэта нязменная дыялектыка жыцця. Аднак гэтае выданне не мае тэрміна даўнасці. «Памяць» застаецца над часам, даносіць з сёвай даўніны падзеі і імёны тых, хто пракладаў сцяжыну ў сёння. Гэта – мемарыяльная энцыклапедыя нашага раёна. Тут нашыя вытокі, нашыя карані, наш гонар. Гэтая кніга – музей, дзе кожная частка – як цэлая эпоха, кожная старонка – як каштоўны экспанат. Пад адной вокладкай сабраная дакументальная гісторыя краю, гісторыя, якую

нельга ні перарабіць, ні знішчыць, ні замяніць фальшывай.

15-годдзе выдання гісторыка-дакументальнай хронікі «Памяць: Бярэзінскі раён» – значная падзея ў Год малой радзімы і да 95-годдзя раёна, цудоўная нагода для бярэзінцаў паграмаць старонкі хронікі, адхінуць полаг часу, каб па-асабліваму абвострана адчуць роднае, сваё. Напрыканцы сакавіка ў Бярэзінскай раённай бібліятэцы на краязнаўчым форум сабралася мясцовая інтэлігенцыя, ідэолагі, ветэраны, моладзь, прафсаюзны актывіст. Бібліятэкары прапанавалі прысутным экскурс па старонках кнігі «Памяць» з адлюстраваннем асноўных падзеяў, што адбыліся на лёсах. Дэманстравалі матэрыялы з архіваў землякоў і напрацоўкі бібліятэчных краязнаўчых экспедыцыяў. Пад лейтматывам «Мільёны лёсаў у адным» гучалі малавядомыя факты з біяграфіяў георгіеўскіх кавалераў, ахвяраў сталінскіх рэпрэсіяў, сведак спаленых бярэзінскіх вёсак, выгнаннікаў на прымусовыя работы ў Германію, герояў-партызанаў і франтавікоў.

Зоркі, жыхара Беразіно, у пасляваенны час урача раённай бальніцы Мікалая Васільевіча Александровіча аб сустрэчы з саюзнікамі на Эльбе, аб цікавай гісторыі ў час патрулявання пасля вызвалення нямецкага горада Магдэбурга інтэрнацыянальнай брыгадай савецкіх войскаў «Руская чаточка ў нямецкім бары».

Гісторыя – такая навучка, дзе штодзень выплываюць новыя факты, новая інфармацыя, адшукваюцца новыя гістарычныя звесткі. Імя земляка на сцягу Перамогі (з ліку не пазначаных у кнізе «Памяць») – ураджэнец мястэчка Беразіно 1903 г. нар., дырэктар Горкаўскага заводу па вытворчасці танкаў Т-34 у 1941 – 1942 гг., лаўрат Сталінскай прэміі, адначасна 4-а ордэнамі Леніна, 3-а ордэнамі Працоўнага Чырвонага Сцяга, Айчыннай вайны I ступені, ордэнам Кутузава I ступені Яфім Імануілавіч Рубчык.

Берагіна-ахоўніца памяць не ведае межаў. «Памяць з памяццю пераклікаецца», – гэтая выснова стала сведчаннем пераемнасці кнігі «Памяць» Мінскай вобласці. Прыемным сюрпрызам для бярэзінцаў сталі імёны землякоў, прадстаўленых на старонках кнігі «Памяць» Барысаўскага і Пухавіцкага раёнаў – заслужаных работнікаў, ардэнаносцаў і лаўратаў праміўляў. Ураджэнец бярэзінскай вёскі Дзямешкаўка, былы партызан, дырэктар Барысаўскага хрусталевага заводу ў 1960 – 1980-я гг., аўтар 17-і вынаходніцтваў, лаўрат прэміі Савета Міністраў СССР (1982 г.) – Аркадзь Пятровіч Гайдук. Мікалай Адамавіч Лазерка з вёскі Наваселле – намеснік начальніка барысаўскага заводу «Аўтагідраўмацнальнік» мае ордэн Працоўнай Славы III ступені, лаўрат Дзяржаўнай прэміі СССР (1987 г.) за асабісты ўклад у павышэнне тэхнічнага ўзроўню аўтамабіляў і трактароў. Кніга паміці Пухавіцкага раёна зберагла для нашчадкаў імя ўраджэнца Бярэзіншчыны Усевялада Фёдаравіча Жукоўскага, заслужанага работніка культуры Беларусі, дырэктара Мар’янагорскай музычнай школы, майстра па вырабе музычных інструментаў (85 скрыпак, 37 альтоў, 18 ліраў і іншых старадаўніх музычных інструментаў, у т.л. для

ансамбля «Песняры», калектываў «Бяседа», «Харошкі», «Курпіцкія музыкі»).

Са старых каранёў з’яўляюцца новыя парасткі: бярэзінская кніга «Памяць» прарастае новымі пладамі – выданнямі раённага савета ветэранаў, рэдакцыі раённай газеты, Бярэзінскай раённай бібліятэкі, прысвечанымі людзям і падзеям.

Вартасць мемарыяльнай энцыклапедыі раёна і яе аснова ўкладальніка Пятра Аўрамавіча Прыбыткіна адзначыў на вечарыне да 15-годдзя бярэзінскай кнігі «Памяць» былы член рэдакцыйнай камісіі па стварэнні хронікі, рэдактар раённай газеты, дасведчаны ў краязнаўстве Анастоль Пальніскі. Сціплыя высновы настаўнік гісторыі – настаўнік паміці П.А. Прыбыткін аддаў краязнаўству больш за 50 гадоў у заўсёдным клопаце, каб сцэжка паміці не затрава. 14 гадоў прастуе яго сцэжка ў Вечнасць, аднак зорка бярэзінскага краязнаўцы свеціць і будзе свеціць яшчэ не аднаму пакаленню. На шчасце, сёння руплівай краязнаўча-досведнай справе на Бярэзіншчыне служыць краязнаўца з неаб’якавай душой, інжынер па адукацыі Ігар Леанідавіч Жукоўскі, якому на вечарыне была прысвечаная адмысловая старонка «Прызданне – даследчык малой радзімы». Краязнаўства для яго не даходны промысел ці хобі, а справа жыцця з засевам на пакаленні.

Музычнае суправаджэнне вечарыны было невыпадковым. Бярэзінскі фалькларыст Раман Яраш выканаў гімн «Магутны Божа» на музыку земляка, кампазітара сусветнай вядомасці Мікалы Равенскага, прадставіў лепшыя ўзоры яўрэйскай культуры, калісці распуасуджаныя ў бярэзінскіх мястэчках. Самадзейны артыст Мікола Міхайлоўскі парадаваў прысутных гімнам горада Беразіно і ўласнай песняй-прысвечэннем раізе Бярэзіне. Мерапрыемства стала чарговай краязнаўчай прыступкай юбілейнага праекта Бярэзінскай раённай бібліятэкі «Гісторыя раёна ў суквецці датаў і імёнаў».

Тамара КРУТАЛЕВІЧ,
загадчыца аддзела маркетынгу
Бярэзінскай цэнтральнай
раённай бібліятэкі

Кніга «Памяць» вярнула з забыцця 516 імёнаў землякоў са 126-і бярэзінскіх вёсак і хутароў – ахвяраў палітычных рэпрэсіяў, панішчаных у гады сталіншчыны без віны, без права, без следу ў народнай памяці. Пад корань высякалі найлепшых. Сярод іх – былы камсамольскі важак Слуцкага, Полацкага і Сталінградскага гаркамаў камсамола, першы сакратар ЦК ЛКСМ Беларусі, ураджэнец вёскі Сяліба Леў Герцовіч. Няўмольны лёс перакрэсліў жыцці 4-х братоў Несцярковічаў з вёскі Свяціліца. Прыгавораны да вышэйшай меры пакарання ў лютым 1938 г. ураджэнец вёскі Каплянцы беларус Ілля Іванавіч Яроцкі, бацька траіх дзяцей, якога па сфабрыкаваным даносе нядабрачыкліўцаў аб’явілі польскім шпіёнам, «ворагам народа». Рэабілітаваны пасмяротна толькі праз 58 гадоў летам 1996 г.; жонка да гэтага не дажыла, хаця верыла, што надыдзе час, калі бязвінна рэпрэсаваных апраўдаюць. Партрэты землякоў дапоўніла выступленне настаўцеля храма Святога Георгія Пабеданосца (а/г Сяліба) айца Аляксея аб лёсе рэпрэсаванага святара Л. Віруковіча, у гонар якога названая вуліца ў Беразіно.

100 загінулых даводзілася 55 % салдатаў і 45 % мірнага насельніцтва, у Вялікую Айчынную салдатаў загінула 25 %, мірнага насельніцтва – 75 %. Немцы ступілі на бярэзінскую зямлю ўжо на 12 дзень вайны. Роўна 3 гады (з 3 ліпеня 1941 па 3 ліпеня 1944 г.) доўжыліся змрочныя гады акупацыі. Колькасць жыхароў раёна зменшылася ў 4 разы. Бярэзінскае гета знішчыла больш за 900 чалавек. Карнікі не ведалі літасці. Поўнаасцю спаленыя 29 вёсак; не адродзіліся, згаслі знічкай 4 – Вайціхова, Тоўціца, Кляшчыцы, Уцешына (стаяць у полі замест вёсак помнік). Кніга «Памяць» захавала ўспаміны жыхароў вогненых вёсак, цудам аца-

лелых сведак. Людзі з апаленай агнём паміццю маюць што сказаць свету. Да дзен апошніх яны ўкрыжаваныя неспі ў сэрцы страшныя мецты тэй трагедыі. «Пакуль жывем – змушаныя гарэць на кастрышчы вогненнай паміці», – прагучала ў монэтэатрылізаваанай спеводзі паводле ўспамінаў ураджэнкі вёскі Краснае Лілі Крачкоўскай з раённай кнігі «Памяць».

У кандалах – і цела, і душа. Рабская доля, незаздросны лёс выгнаннікаў на прымусовыя работы ў Германію Івана Карповіча, Марыі Калбаска і Соф’і Шык паўстала паводле сямейных архіваў землякоў. Перажытае-захавала ўспаміны жыхароў кавалера ордэна Чырвонай

Люстэрка эпохі

Беларускае ліставанне Станіслава Манюшкі

(Працаг. Пачатк у № 14)

9/15. *Apissime* вандроўні ў Берліне Каралаявец — Берлін, верасень 1837!

З Вільні ў Кёнігсберг

Выехаў я з Вільні ў аўторак дня 8 *Septembra* 1838 г.¹ Еду ў краі, што раз то ўсё больш для мяне чужыя. Даехаў у Коўно з краявідамі даволі сумнымі; мястэчка, гэтак у кнігах усаўлеана, на мяне аднак дыхнула прозай. Я ўсюды распываў пра даліну Адама²; замест яе мне паказалі нейкі *Дамулін*³, назвай даволі падобны; нішто мяне не зразумеў. Цяжка быць апосталам у сваёй краіне! Таму пра Адама ніхто не ведае ў ягоным любым наваколлі. Прымаючы гэта ў разлік, я паскорыў мой выезд, падмануты ў сваіх летуценнях!! Нёман, прыгожым берагам якога ехаў я ажно да Юрбарга, вельмі нагадаў мне Віслу. Магчыма, што ў гэтых дзюлюх няма аніякага падабенства; аднак уражання, якія на маё дзіцячае ўяўленне рабілі караблі з ветразямі, адкруцілі маю памяць на некалькі гадоў назад, і я часта забываў, што Нёман бацька ўпершыню. Пакуль агледзеўся, дык ужо прыбыў я з Коўні ў Юрбарг. Гэтулькі ўсяго разнастайнага можна пабачыць на высокім беразе з літоўскага боку і на нізінах з польскай стараны, што едучы, немагчыма нудзіцца. Юрбарг беднае мястэчка. На мытні ветлівыя службоўцы турбавалі мяне няшмат. На прускай мяжы ператрус вельмі лёгкі. Знайшлі шчоццю гарбаты, сказалі, што нельга гэта правозіць, але штрафу не загадалі заплаціць: хабару не ўзялі. Думаў я, што ўжо наўрад ці сустрэнуся з брудным жыдоўствам. Але ажно да Тэльжы⁴ прадстаўнікі юдэйства яшчэ мне ўвесь час трапляліся. На начлег далі мне раскошны ложак і пачаставалі добрай кавай. Тэльжа сумны горад. Жыхары і прыезджыя займаюцца выключна гандлем. Гаталь вельмі прыгожа абстаўлены і мэбляваны. Згаладалы па музыцы, з вялікай радасцю апынуўся я пры раялі, куды лепшым за віленскія. Паколькі жыд жадаў распачаць шабас, а я не хацеў губляць часу, дык перапыніў з ім гартарку і рушыў экстрэпаштай

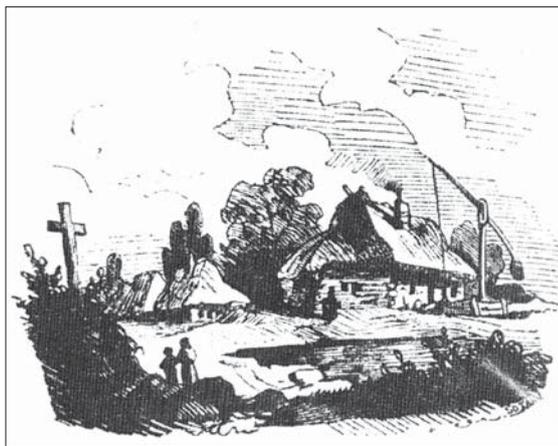
у бок Кёнігсберга. Гэта нібы нашыя перакладныя, бо на кожнай станцыі карэта змяняецца; з той толькі розніцай, што замест дрогкэй *каламашкі* давалі зручныя кочыкі⁵, а пад час начной язды мне давалі карэту. Кожная станцыя двухпавярховая, мураваная. Абсталяваная з густам. Асобны пакой для падарожных, якія спыняюцца ненадоўга, асобны для тых, якія хочучы начаваць; на некалькіх станцыях я знайшоў найвыдатныя раялі.

Пра пашпарт ніхто не пытае. Запісваюць толькі на першай станцыі. Згодна з нямецкай тэрміналогіяй мяне тут велічаюць: *Herr von Moniuszków* і аніак нельга ў тым іх разупэўніць. Аслугоўванне цягнецца не даўжэй за восем хвілінаў, прытым без аніякага прымусу і па волі падарожнага. Паштар цудоўна грае на трубцы, хоць адразу ў віленскі аркестр, заўсёды малады, прыгожы, добра апрануты, у цёмна-сінім плашчы з тонкага сукна і з чорным каўняром, часам нават з прычошкаю а la Цітус. Уначы заехаў я ў стары Каралаявец да *Нямецкай*

*Хаты*⁶, калі б ты прыехаў сюды такім, як маці цябе нарадзіла, май толькі грошыкі, дык цябе адразу памыюць, апрануць, накормяць і спаць пакладуць. Ніхто не ўвойдзе ў пакой, папярэдне не пастукаўшы. Нехта стукае: Уваходзьце! Уваходзьце! Нейкі мужчына *del eleganza* апрануты і пытае, ці я не маю патрэбы... у лэкаі? Зноўку хтосьці стукае. Пані! нейкая пані! калі ласка, сядайце! падаю да вашых ножак, даруйце, што засталі мяне ў гэтакім негліжэ, пытаюся, які загад я павінен выканаць? Прачка! а каб цябе качка!.. Вось і *Szeine-Katrinka!*⁷ спыняецца пад вокнамі і найпяшчотна грае: *L'amor o l'amor* з Белні⁸, потым сапраўднага «*Казака*», цудоўна і гарманічна акампаванага, а напрыканцы *par complaisance*⁹ для мяне прыстойную мазурку. За той *kwodlibecik*¹⁰ заплаціў я два срэбныя грошы. Нядаўна ў тутэйшым театры паказалі «*Норму*», і гэтак усім спадабалася, што амаль кожны нешта з яе напявае. Другая частка *Casta-Divy* тут так *en vogue*¹¹, як у нас: «Ці бачыш ты на той скале!»... Прыслуга, якая [слова *неразборлівае*] гарбаты падносіць, вельмі падобная да Артэміды Убельскай¹², толькі больш наўрамяная, мае міленькае сапрана, а гарсон, які даглядае мой абутак, спавае прыемным тонарам, а кухар у бельм каўпаку турэе трубным басам *vibrato*; я падслухаў той тэрэт у буфетнай: кожны спяваў штосьці сваё, але гэта было так суладна, што дай ты Бог на вякі гэткую згоду ва ўсім свеце. *Von mô!*¹³ нямецкі: я заблукаў на далёкі ўскраек места і не мог патрапіць на кватэру. Пытаюся, значыцца, у аднаго немца: дзе тут *нямецкі дом*, а цвік мне адказвае: тут усе *хаты нямецкія*. Удосталь насмяяўшыся з уласнае выдумкі,

Станіслаў Манюшка пад час навучання ў Берліне

Краявід краіны (малянак з кнігі «Станіслаў Манюшка. Ліставанне»)

ветліва і выразна, моцна жэстыкулюючы, паказуў мне дарогу.

Далейшы працяг

З Кёнігсберга я выехаў. Дыліжансам а восьмай гадзіне ўвечары. Хмарны вечар ператварыў змярканне ў цёмную ноч, таму я не мог ведаць, з кім еду. Пасля таго як солідка прыкархнуў, я расплюшчыў вочы, перад якімі паўсталі мае спадарожнікі. Побач са мною жыд *incognito*, бо апрануты па-людску; як выявілася пазней, гэта быў купец Фрэдландэн з Вільні; вельмі ўспешыўся ад сустрэчы, я завязаў з ім суседскія адносіны, якія скончыліся толькі ў Берліне, бо купец пацягнуўся на кірмаш у Лейпцыг. Гэтая грамадзянка, хоць не вельмі элітная, згладжвала аднак аднастайнасць падарожжа, якая мяне прымусіла бздранцець, калі б не меў з кім перакінуцца словам. З другога боку сядзеў малады граф *von ...* Відэць, што з даўняга роду, які з-за розных краёвых забурэнняў і айчынай калатэчы паскубаны, і пазбаўлены хатняй маёмасці, троху падушаў. Меў паліто шарачковага колеру і густа папыхваў бугуном¹⁴. Калі ў будучым хтосьці стане чытаць гэтыя мемуары пра маю першую вандроўку ў чужы свет, хай даруе складанасць майго стылю, і часам шматслоннасць; няхай толькі ў апраўданне памятае, што жыў я ўжо ў Нямеччыне. Калі пачну а палове чацвёртай, дык, пэўна, не праміне і тры чвэрці гадзіны на пятую, каб скончыць. Працягваю далей: на процілеглай лаўцы сядзела ... дама; але без аніякага суправаджэння, таму ніхто не адважыўся яе турбаваць, паколькі мела дзве моцныя зброі сваёй бяскур'яднасці: узорскі і пачварную дасканаласць. Сутаргавата курчылася пры гучных кіхах Графа. Ледзь толькі развінцела, выцягнула панчош і *avec un mal abandon*¹⁵, нібы ня хочучы, пачала церабіць пруткамі. Жыд выцягнуў дзесяцікіжжа і талмуд. Граф курыў кнастар¹⁶. А палак... звычайна! спаў. Прыехаўшы ў Берлін, я апынуўся ў гатэлі. Апісваць яго няма патрэбы,

бо такі самы, як у Каралаяўцы. Вось я калі мэта падарожжа: што ж я тут буду рабіць?

Заўвагі ад перакладчыка

¹ Сказ прыпісаны капіэ-вальшчыкам.

² Маецца на ўвазе Адам Міцкевіч.

³ *Дамулін*; якая гэта мясціна і што мелася на ўвазе — неразумела.

⁴ *Тэльжа* (*Tylżyт*; легоу. *Tilhe*, ням. *Tilsit*) — пяперашні г. Савецк Калінінградскай вобл.

⁵ *Кочыкі* (кошыкі; ад польск. *koczi*; *koczyk*) — элегантны напавязакрыты вазок-экіпаж, запражаны параконна, часам чацвёртым і нават шасцёрным.

⁶ *Нямецкая Хата* (*Deutsches Haus*) — назва карчмы.

⁷ *Szeine-Katrinka* (Шэйне-Катрынка з ням. *schöne Katherine* — «прыгожая Кацярынка») — так называлі ў тыя часы катрыні. Верагодна, ад пачатковых словаў песенкі.

⁸ *L'amor o l'amor* (итал. «каханне, о каханне!») — размова пра оперу «*Norma*» італьянскага кампазітара Вінцэнта Беліні.

⁹ *Par complaisance* (фр.) — праз ласку.

¹⁰ *Kwodlibecik* (лац. *quodlibet, kwodlibet*, літаральна: «тое, што падабаецца») — тэатральнае пастаноўка, складзеная з некалькіх разнастайных (рознастылевых) кавалкаў; квадлібэці; папур (итал. *pasticcio* — паштэт), мешаніна з папулярных матываў; кантрапунктная паліфанічная камбінацыя, складзеная з розных мелодыяў.

¹¹ *En vogue* (фр.) — моднае; папулярнае.

¹² Вяскова дзяўчына з Убелі, партрэт якой маляваў бацька кампазітара Часлаў Манюшка.

¹³ *Bon mô!* (фр.) — вострае трапае слоўка; банма-трыст — дасціпнік.

¹⁴ *Бугун* — гатунак агароднага няхальнага тытуню (табакі). Увесь гэты сказ малавыразны, гэтак яго адчытаў Апенскі.

¹⁵ *Avec un mal abandon* (фр.) — з удаванай безуважлівасцю, абьякавасцю.

¹⁶ Кнастар (*knaster; zicm.*) — гатунак льюлькавага тытуню.

«Працавалі цяжка, але юнацтва было вясёлым»

1970 – 1980-я гг. не так далёка адстаец ад дня сённяшняга, але што мы ведаем пра іх? Брэжнеў і застоі, пасля – Гарбачоў і перабудова... Як паўплывалі гэтыя палітычныя ды эканамічныя змены на жыццё простага селяніна – майго дзядулі Міхаіла Анатольвіча Жогалы, і якім ён бачыў СССР у другой палове XX стагоддзя?

– Дзядуля, раскажы пра сваё дзяцінства, юнацтва. Якія яркія моманты ты можаш узгадаць?

– Помню, як бацька раскаваў мне пра ваенныя гады. Сам ён з 1924 г. У 1941-м, калі немцы акупавалі Беларусь, яго забралі ў палон у Германію. Працаваў ён рознарабочым на заводзе па вырабе ваенных машынаў. Калі прыйшлі нашыя, каб вызваліць палонных, мой бацька застаўся і паўтара года праслужыў у Кенігсбергу. Што сказаць пра дзяцінства яшчэ? Цяжка было! Вазілі на лодцы перагнутой, касілі

– Брат Андрэй нарадзіўся ў 1949 г., але памёр у дзяцінстве, сястра Наташа – з 1951-га, яна таксама памерла. У 1953-м нарадзілася дзядуля, яе таксама назвалі Наташай, я нарадзіўся ў 1955-м, а ў 1960-м – Ганна.

– Калі ты пайшоў у армію?

– У 1974 г. пайшоў у танкавыя войскі, два гады адслужыў у Слуцку, але спачатку ў Печых Барысаўскага раёна.

– Кім працаваў пасля арміі?

– Спачатку вучыўся год, а пасля рыбаком быў 26 гадоў у рыбгасе «Ляхва» ў Лунінецкім раёне. Працаваў у в. Сямігосцічы зваршчыкам, качагарам.

Тут мне ўзгадваюцца дзядулевы словы, якія ён любіць паўтараць, ды і сам іх заўсёды прытрымліваецца: «Працаваць трэба хацець, гэта карысна для чалавека – займацца чым-небудзь». З гэтымі словамі, я думаю, згодны кожны.

Мой дзед Міша працаваў на Палессі, у некранутай глыбінцы Беларусі. Дзядуля паказаў фота, на якой відаць, што ён стаіць у лодцы – пэўна, быў звычайны працоўны дзень. У руках – старыя пачарнелыя вёсла, апрадуць дзед у звычайныя тонкія свабодныя штаны і кашулю з гузікамі. Валасы ў дзядулі падстрыжаныя так, як было модна ў 1960 – 1970-я гг. Фотаздымак быў зроблены на востраве Курані, што нар. Прыпяць, – па словах дзядулі, там было шмат рыбы, ды і вада была чыстай, незабруджанай. На фота відаць, што паабпалі ракі растуць вербы, але на іх яшчэ дробныя лісты, значыць, быў май або пачатак чэрвеня. Дзядуля стаіць, нахіліўшыся ўперад і крыху прысеўшы, ён захоўвае раўнавагу, каб не зваліцца ў халодную, яшчэ не прагрэтую сонцам ваду. Па якасці фотаздымка можна меркаваць, што быў сонечны дзень: правая рука і плячо дзеда, ды і ўвесь бок фота засвечаныя, дрэнна акрэсленыя лініі цела дзядулі. Па кутах фотаздымак замутнены – гэта можа азначаць, што якасць працы фотаапарата была нізкай.

– Цікавы фотаздымак! А колькі табе ў той час было гадоў? І які гэта год?

– Мне тут 22 гады, фота з 1977 г. Помню, мы з сябрамі запланавалі паехаць фотаздымаць рабіць, нас чалавек 5 было. І куды час сышоў?

– Хто цябе фатаграфавалі?

– Сябар, яго завуць Паўлам.

Дзядуля на Прыпяці

Дзядулеў бацька пад час службы

сена, рукамі складвалі снапы... Бацька мой быў канаўшчык – чысціў канавы, каб вада была чыстая і яе маглі піць каровы. Маці – рознарабочая ў калгасе. Ёй далі медаль «Ветеран труда», яна лічылася перадавіком. Калі не было грошай, бацька ездзіў ў Расію, а мы працавалі на іншых людзей. Але юнацтва ўсё роўна было вясёлым. Памятаю, як хадзілі ў клуб на танцы, але нас настаўнікі выганялі, бо малыя яшчэ былі. А мы ж сябе дарослымі лічылі.

– Колькі дзяцей было ў вашай сям'і?

Так кажуць на Рагачоўшчыне

Пісаў Самусь Данілу.
Яна яшчэ сямнацатка.
Аб'ездзі і Крым, і Рым.
Я табе дзядубу-дзядубу, а ты не разумееш.

Кожкі душу шкрабучь.
Не баіцца ні хмары, ні грому.
У яго ні вума, ні розуму.
Без яго і мыш не здохне.
На брахне пашыўся, на брахне і падзярэцца.

Са слабай галавой у дух не лезь.
Атрахай ад яго рукі!
Паляцела рыззе ўгору.
У даўгу, як у шаўку.

Запісаў Міхась СЛІВА

Чалуха, дый непадзяваная.
Дык ён жа палка дроў!
Кінь мілае, ідзі ў стылае.
Прайдзісвет не пройдзе свет – у пастку ўваліцца.

Яго дзеўка – круцёлка.
Які салавей, такія яго і песні.
Ведае курыную сую, дый тую не ўсю.

Стаіць як сусла.
Няхай сабе мужык як шкарпэтка, абы я была як кветка.
Ні мычыць, ні целіцца.
Б'ецца, як рыба аб лёд.
Наеўся, як туз.
Гультая кусок.
У яе ўжо рогі параслі.
Свет клінам сышоўся.
Мінуўшы лета ў маліну не ходзяць.

Па-за кадрам:
ад гісторыі сям'і
да гісторыі
супольнасці

– Так, дэфіцыт быў. Мы ездзілі ў Вільню па вяртатку, але ежы было дастаткова, бо ўсе ж працавалі.

– А як вучыліся?

Як высветлілася, змены ў палітыцы не мянялі традыцый адукацыі і навучання. З суседняга пакоя выйшла бабуля Наталя і працягнула фотаздымак, які здзівіў мяне больш, чым дзедава фота. На ім бабуля яшчэ школьніца, у 9-м ці 10-м класе. Апрагнутая яна святочна: сукенка з белым каўнерыкам, белы фартух, прыгожа зачасаныя валасы. Хутчэй за ўсё, здымак быў зроблены ў дзень прыняцця ў камсамол (дзядуля з бабуляй казалі «ў камсамолы». – Ю.Г.), бо бабуля сфатаграфаваная на фоне сцяга з надпісам «Комсомольская организация школы», а на фартуху ў яе прычэплены значок «ВЛКСМ». Бабуля адмыслова села так, каб было відаць сцяг і надпіс на ім. Здымак быў зроблены запрошаным са Століна фатаграфам – відаць, адміністрацыя школы хацела, каб вучні запамнілі той дзень.

– Дзядуля і бабуля, дзякуй вам за такі падрабязны расповед!

Такім чынам, калі рабіць вынікі з пачутага ад бабулі і дзядулі, можна сказаць, што будзённае жыццё сялянцаў уяўляла сабою працу ў калгасе і працу дома па гаспадарцы. Людзі намагаліся, каб быў хлеб на сталае, дзеці былі не галодныя і апрагнутыя. Пра нейкія асаблівыя ўборы ніхто не даў – «абы было б чышчэй», як сказала бабуля. Большасць савецкіх грамадзянаў 1980-я гг. запамінала менавіта як час дэфіцыту – купіць нешта ў краме было няпростай справай. Дэфіцыт адчувалі і сельскія жыхары, праўда, забяспечыць сям'ю ежай ім было прасцей, хаця для гэтага і даводзілася шмат працаваць – садзілі гароды, трымалі жывёлу, лавілі рыбу. Адно што па вяртатку даводзілася ездзіць далёка, трэба было запісвацца ў спісы. Вольны час бавілі ў дамах культуры.

Дзякуючы сабранай інфармацыі я магу зрабіць выснову, што час, калі СССР кіраваў Брэжнеў, сапраўды быў эпохай застою. Брэжнеў пакінуў пасля сябе шэраг цяжкіх эканамічных і палітычных пытанняў, якія часткова змянялі погляды людзей на тагачасны Савецкі Саюз.

Юлія ГРОМ,
вучаніца Сямігосціцкай ШС
Столінскага раёна
кіраўнік – Аляксей АЛЬТАМЕЦ,
настаўнік гісторыі

Бабуля – камсамолка

«Багатая» каша

Пра здаровае харчаванне цяпер думае бадай што кожны, і таму кашы з розных крупяў зноў становяцца папулярнымі стравамі. Самы час узгадаць, што нашыя бабулі ўмелі гатаваць кашы і ў якасці гарніраў, і як самадастатковыя стравы, зробленыя «па-багатаму». Рэцэптам такой кашы дзелімся з вамі.

Спартрэбіцца: ячныя крупы – 300 г, цыбуля – 2 шт., морква – 2 шт., адвараныя грыбы – 200 г, фундук – 100 г, гарбузікі – 3 ст. л., алей – 60 г для гатавання і на смак – для запраўкі, соль.

Нарэжце цыбулю кольцамі, моркву – саломкай. На дно гусятніцы наліце 60 г алею, выкладзіце цыбулю і моркву, тушыце пад накрыўкай 10 хвілінаў. Потым выкладзіце слой ячных крупяў, ачышчаныя арэхі і гарбузікі, зноў слой ячных крупяў. Заліце вадою крыху вышэй узроўню крупяў, пасаліце. Закрыйце накрыўкай і пастаўце варыцца на 1,5 гадзіны. За 15 хвілінаў да гатоўнасці дадайце нарэзаныя грыбы

(калі ж пакласці ў кашу крыху сушаных белых грыбоў, гэта надаасць ёй непаўторны водар), размяшайце, даварыце кашу, потым здыміце з агню і пакіньце тушыцца на 15 хвілінаў. Пасля гэтага запраўце алеем на свой смак.

Дарэчы, «багатая» каша можа быць і салодкай – у гэтым выпадку замест грыбоў дадайце розныя сухафрукты, а таксама павялічце колькасць арэхаў і гарбузікаў.

Паводле інфармацыі foodandmood.com.ua падрыхтавала Ніна КАЗІНЯ

Народ сказаў...

Адна жонка за ўсё сваё жыццё вельмі далася ў знакі мужу. Калі той ужо ляжаў на смяротных ложках, падышла да яго дык кажа:

– Адыходзіш ужо на той свет, а мяне пакідаеш у горы, але вер мне – я хутка пайду за табою!..

А муж ёй на гэта: – Прашу цябе, дарагая, не вельмі спяшайся.

Ён. Мая птушачка, як павяршыш у маё шчырае каханне, на руках буду цябе насіць.

Яна. О не-э-э! Другі раз ужо не дамся на гэты крочоч, бо аднаму паверыла, дык пасля сама мусіла на руках насіць.

Малюнак з часопіса «Маланка», № 1 за 1926 год

Перад святам гарадавы заўважыў нейкага дзіўнага чалавека, які ад раціцы да вечара стаў перад магазінам моднага адзення.

– Хто вы такі? – падазрона спытаў гарадавы. – Я спакойны чалавек. – Дык чаго стаіце цэлы дзень каля магазіна? – Чакаю жонку. Зайшла на хвілінку па капляюш...

Муж. Што ты за гаспадыня – у адной сарочцы аддзёртыя правы рукаў, а ў другой няма левага.

Жонка. Вялікая важнасць! Апраці абедзьве, то і будуць абодва рукавы.

Жонка згатавала мужу смачную вячэру. З апетытам пад'ёўшы, муж вырасыў зрабіць ёй штосьці прыемнае.

– Любая, – сказаў муж, – заўтра я сам згатую табе такі ж смачны сніданак. – Які? – здзівілася жонка. – Падагрэю суп, што застаўся ад вячэры.

Паводле зборніка «Беларускія народныя жарты» (сабраў Змітро Бяспалы; Мінск, 1970)

Малая краязнаўчая энцыклапедыя

(Пачатак у № 1 за 2003 год)

ПІНСКАЯ КАФЛЯ – архітэктурна-дэкаратыўная кераміка XVI – XIX стст. з Пінска. Кафля XVI ст. гаршковая з квадратным вусцем, а таксама (з канца XVI ст.) каробчатая з вонкавай пласцінай, дэкараванай геаметрычным малюнкам. Кафля XVII – XVIII стст. каробчатая (гызмсавая, вуглавая, дыяганальная), аздобленая раслінным арнамантам, геральдычным выявамі, манаграмамі; выраблялі таксама каронкі. У 2-й палове XVII – пачатку XVIII ст. у Пінску была папулярная паліхромная рэльефная кафля, у XVIII ст. – размаляваная гладкая. З канца XVII ст. малюнак паступова спрашчаўся, з сярэдзіны XVIII ст. выраблялі кафлю пераважна без дэкору. Пры абпальванні выкарыстоўвалі зялёную (пераважна)

і паліхромную глазуру. З 2-й паловы XIX ст. у Пінску была наладжаная прамысловая вытворчасць кафлі з раслінным дэкорам паводле замежных узораў.

ПІНСКА-ІВАЦЭВІЦКІ СТРОЙ – традыцыйны комплекс беларускага народнага адзення Заходняга Палесся. Бытаваў у XIX – сярэдзіне XX ст. у Бярозаўскім, Ганцавіцкім, Драгічынскім, Івацэвіцкім, Пінскім раёнах. Яму ўласцівая срабрыста-белая каларыстычная гама, стрыманае аздабленне натываным, шыўкай і карункамі, што падкрэслівалі чыстыню тонкага накружмаленага палатна.

Жаночы летні гарнітур існаваў у 2-х варыянтах: кашуля, спадніца-андарак, фартух, кабат (неабавязковая частка гарнітура), намітка; спадніца-палатнянік, кашуля (потым блуза), фартух, чапеч з хусткай. Кашулю кроілі з прамымі плечавымі ўстаўкамі, прышывымі па ўтку, з адкладным або стаячым каўняром. Арнамент – гладкія, пункцірныя, у выглядзе шахматнага поля вузкія пасачкі чырвонага, чырвона-чорнага натывання на рукавах, грудзях і плечавых устаўках. Фартух шлі з 1-й полкі, кроенай па ўтку, або з 2-х – 4-х полкаў, кроеных па аснове. Арнаментальныя лініі размяшчаліся паралельна лініі нязу або краёў бакавіцаў, утвараючы па-

лосы ці клеткі з буйным рапортам. У 1930 – 1960-я гг. фартухі аздаблялі таксама паліхромнымі расліннымі ўзорамі, карункамі. Андарак кроілі з 4-х полкаў аднатоннай ці ў паскі баваўнянай тканіны чырвонага, фіялетава-сіняга колераў, спадніцу – з белага палатна, на падоле аздаблялі чырвонымі вузкімі паскамі натывання. Кабат шлі з самацканага цёмна-карычневага (радзей сівога) прываленага сукна без рукавоў (накштальт гарсэта) і з рукавамі (накштальт курткі). Галаўныя ўборы жанчынаў – намітка, аздобленая жывымі або штучнымі кветкамі, ажурна вышпелены з ільняных ці баваўняных белых ніткаў чапеч (накладаўся на саламяную каробачку ці тканку), белая хустка з паліхромнай шыўкай на адным рагу.

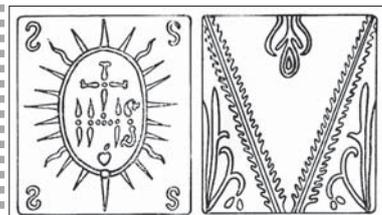
Мужчынскую кашулю кроілі з плечавымі ўстаўкамі, падпяразвалі шырокім плеченым чырвоным поясам з мноствам дробных кутасікаў на канцах. Летам насілі саламяныя брылі, абвязаныя па верху ўзорыстай тасьмой, зімой – круглыя шапкі з шэрага ці блакітнага сукна і з чорным аўчыным акольшам. Дапаўнялася мужчынскае адзенне скураной кайстрачкай-калітой (насілі на раменьчыку цераз плячо або падвешвалі да пояса), скураным чэхлікам для ножыка.

Пінска-івацэвіцкі строй. Маладая ў вясельным касцюме (злева) і жанчыны ў сямічынскім касцюме. Вёска Бердзеш Драгічынскага раёна. 1930-я гг.

Пінска-івацэвіцкі строй. Жанчыны ў традыцыйным адзенні з чапцамі. Вёска Аброва Івацэвіцкага раёна. 1930-я гг.

Пінская кафля: з геральдычным малюнкам (сярэдзіна XVII ст.) і дыяганалю (канец VII – пач. XVIII ст.)